

Dissertatiuncula De Acerbissima Christi Passione, Qua Venerabileis
Dnn. Inspectores, Et Doctos Omneis, Qui Gerae Vivunt, M. Johannes
Sebastianus Mitternacht/ Illustris Ruthenei Rector, Ut Benivoli
Oratiunculas Quinque Discipulorum Assiduam Christi Crucifixi
Memoriam Commendaturorum Cras Circa Primam Pomeridianam
Auscultent, Submisce ... Invitat, : [P.P. ipso viridium die anni Messiani
MDCLII.]

Altenburgi

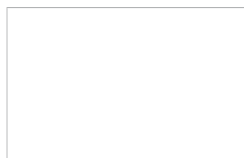
Mitternacht, Johann Sebastian

8 MS 28868(8)

https://collections.thulb.uni-jena.de/receive/HisBest_cbu_00028904

urn:nbn:de:urmel-1d3336dd-6785-43f6-9dea-b99478f80f800-00013789-12

Lizenz: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

8 MS 28 868 (8)

DISSERTATIUNCULA
DE
ACERBISSIMA CHRISTI

PASSIONE,

QVA

VENERABILEIS DNN. INSPECTORES,

ET

DOCTOS OMNEIS, QUI GERAЕ

VIVUNT,

M. JOHANNES SEBASTIANVS Mitternacht/
ILLVSTRIS RVTHENEI

RECTOR,

UT

BENIVOLI ORATIUNCULAS

QVINQVE DISCIPULORUM

ASSIDUAM CHRISTI CRUCIFIXI MEMORIAM

COMMENDATVRORVM CRAS CIRCA PRIMAM

POMERIDIANAM AVSCVL-

TENT,

SUBMISSE, OFFICIOSE AC PERAMANTER

INVITAT,

ALTENBURGI typis descripta Ducalibus per

OTTHONEM MICHAЕLEM,

clō loc LII.

(a)
1. Joh. V. 19.

(b)
2. Thess. III. 2.
Sunt autem
ἄποποι, si
suidam con-
fulamus &
Hesychi ἄ, qui
alias dicuntur
ἄλογοι, ἀνυ-
πομῶνητοι,
δεινοὶ, πα-
ρηλαγμένοι
αἰσχροῖς, un-
de Isocrates
in ep. ad Phil.
ἄποπας εὐ-
jungit cum
αἰνοῦσι τοῖς.

(c)
2. Tim. II. 5.
ult.

(d)
Jes. XXXIII.
§. 7.

(e)
Psal. LIX. §.
vide quid no-
tet ad h. l. Dn.
D. Qvistorp.
in Annot.
Bibl. p. 445.

(f)
Psal. CXLX.
70.

SI mentis nostrae aciem in isthanc
mundi faciem defigamus, & intendamus in ea,
quae geruntur passim; animadvertimus illic,
ὅλον τὸν κόσμον ἐν τῷ πονηρῷ καὶ ὄντι, ut D. Johan-
nes loquitur, (a) & versari nos in medio τῶν ἄτόπων καὶ πο-
νηρῶν ἀνθρώπων, (b) qui nolumus ἀνανῆσθαι ἐκ τῆς τῆς Δεσπόλης
παγίδος, ἐξωχνημένοι ὑπ' αὐτῆς εἰς τὸ ἐκεῖνθ' ἐλθῆμα. (c)
Plerique enim omnem ex animo pudorem eliminantes omne
jus & fas nefasto profubigunt pede, & ad omne malitiae ge-
nus abrumpuntur, haut secus, ac si nullus in cœlo scelerum
vindex esset; aut, si esset, nihil tamen eorum, quae adeo au-
dacter & licenter committunt nebulones pessimi, observa-
ret. Unde heic gemunt Ecclesiae ministri, Pacis Angeli, &
plorant amarè; (d) isthic lamentabileis admodum gemitus
Praeceptores ducunt, stridentibusq; suspiriis ingentem, qui
animum rodit, dolorem contestantur; illic Parentes videas
pectus immiti plangenteis manu, & ploratu implenteis o-
mnia. Ac plurimae hominum myriades pleno in facino-
ra turpissima impetu grassantur, & ut virtutis pulcritudi-
nem non attendunt, ita foeditatem flagitiorum, in quibus
adinstat suum volutantur, nullatenus intuentur aut veren-
tur, neq; umquam revocant ad animum, peccatores exosos
valde esse Numini justissimo, atq; gravissimas olim poenas
daturus Deo, acerrimo omnis mali vindici. Quin si atro-
cem Supremi Judicis iram, quâ exardescit in malos, horum
oculis objicias, & exponas exaggeresq; severissimas illius
comminationes; laterem lavas, & surdis enarras fabulam.
Similimi quippe sunt multi, ἀσπίδι surdae, & obturant aureas
suas, (e) & impingvatum est sicut ad epe cor eorum: uti juxta
fontes interpretatur Davidem, (f) Pagninus. Ut enim lues,
si lardum eorum acu perfores, nihil sentiunt, dum carnem
tangas; ita malorum corda, velut lardo aut adipe obsepta &
in-

incrustata, nihil facillè sentiunt, etiam si verbo Dei, quovis gladio ancipiti penetrantiore. (g) excitare ea studeas. Itaq; ut vel tandem ad meliorem nonnulli mentem redirent, comminationibus *exempla* Deus adjecit, & ostendere iis voluit, quàm detestaretur peccata, & abominaretur peccatorum mancipia. Intuere, mens pia, *priori Orbis incolae*, universalis illius diluvii undis submersos, & illi te his verbis q. compellabunt: **IN NOS INTUENS PIUS ESTO.** Contemplare accuratiùs *Sodomitas*, & speculum illi tibi subministrabunt irae divinae, & hujus quidem satis horrendae. Armare enim **DEUS** *aquam* potest & *ignem* in perniciem, & exitium eorum, qui contumaciter obviam veniunt divinae voluntati, in sanctissimis Decalogi praeceptis nobis revelatae. Ob oculos tibi pone, & penitus introspecte fatum *Pharaonis*, Aegyptii illig Tyranni, *Absolonis*, *Antiochi* & *Herodis*, *Juliani* etiam, & aliorum; atq; videbis, verbi divini maledicta & minas nequaquam fuisse vanas, inaneis aut frustraneas; sed rigidas admodum, horribileis, ac tristeis valdè omnibus illis, qui sacratissimo Dei verbo admoniti surgere è scelerum fuligine noluerunt. Quod si v. quis exemplis istis, quae citimus jam in chartaceo isthoc Amphitheatro, non moveatur aut revocetur à malo, quod induit penitus animo; eum convertere velim cogitationes suas in **CHRISTUM JESUM** communem omnium Redemptorem, crucis patibulo suspensum & affixum. Et si enim hic est *ὁ μονογενὴς υἱός, πατὴρ*, (h) *καὶ ἰδιὸς τῷ θεῷ υἱός*, (i) *καὶ υἱὸς θεῷ ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησεν*, uti summus rerum parens binis ex augustissimo suo domicilio vicibus contestatus fuit, (k) & praeterea *ὁ σὺν ἀκακίᾳ, αὐτίαντ, κεχωρισμέν, ἀπὸ τῶν αἰματωλῶν, καὶ ὑψηλόπερ, τῶν ἑρανῶν* (l) *καὶ ἔθεν ἅποπον ἐπ' αὐτῷ*, (m) id quod adeò erat manifestum, ut vel latro suspensus fateretur; quin *nec dolus inventus est in ore ejus*; (n) quia tamen miseriam nostri generis miseratus *peccata nostra*, & horum supplicia liberimè in se derivavit; factum est, ut *pulcherrimus hominum*, (o) *καὶ ἐκλελοχισμέν, ἀπὸ μυριάδων*, (p) uti Graeci fonteis *Ebraeos* in Cantico excellentissimo transtulerunt, adeò ab irato Numine contunderetur, à Judaeis & gentibus diverberaretur, ut vel *Ethnicum* tandem *pectus* miseratione tactum ex-

(g)
Ebr. IV. 12.

(h)
Joh. I. 14.
(i)
Rom. IX. 32.
(k)
Matt. II. 9.
ult. & Cap.
XVII. 5, 5.

(l)
Ebr. VII. 26.
(m)
Luc. XXII.
41.

(n)
I. Pet. II. 22.
(o)
Psal. XLV. 3.
(p)
Cant. V. 10.

(q) clamaret: ECCE HOMO. (q) Quippe cui, ut oculus exterior judicabat, neque praeftans forma erat, neq; corporis decor ullus: videbant ipsum Judaei, sitientes sanguinem innocentissimum, at verò *ἐκείνους ἔδοξε, ὅδε καὶ μὲν*, (r) *ἀλλὰ τὸ εἶδός αὐτῶν ἄπμοιρον ἐκλείπον ὡς ὅτι τῶν αἰθρῶν* πῶν: erat enim revera VIR DOLORUM, hoc est. princeps & choragus omnium omnino, quicumq; sunt & fuerunt umquam, miserorum, ita ut pelagus quasi quoddam dolorum videretur, velut hanc phrasin expendit & exponit Reverendiss. & Magnificus Dn. D. JACOBUS WELLERUS, &c. Patronus meus Magnus, & in Christo Pater prono pectoris vultu aetatem venerandus. (s) Sanè tristissimum istud Christi patientis spectaculum catoptri vice esse nobis decet, in quo irae divinae furor, hominum peccatis succensus, & irritatus, vivis, quod ajunt, depictus est coloribus. Etenim si tanta tamq; atrocitas passus est unigenitus ac dilectissimus Dei filius ob peccata aliena; quanta servos malignos ac refractarios supplicia manebunt ob peccata propria, ausu ac motu spontaneo facta? Ut verò adcuratius paulò intelligamus, quomodo servire fecerimus Salvatorem nostrum peccatis nostris, & quomodo laborare eum fecerimus iniquitatibus nostris, (t) hoc est, quam acerba & amara propter peccata & iniquitates nostras passus fuerit ipse; haut arbitror alienum esse tempori, in quo jam vivimus, si, quantum humani infirmitas ingenii assequi potest, edisseramus, quid perpeffus fuerit Salvator, cum quoad sanctissimam animam, cum quoad purissimum corpus. Animae passiones ipse quasi in fasciculum collectas ostendit, dum tristem fuisse illam ad mortem usq; asserit, (u) & quidem, si Graecum textum consulamus, *περίλυπον*; h. e. undiquaq; ac circumcirca obfentam moestitiā (x) adeò, ut cogi meditationes non facile possint, sed distrahantur, & perturbentur, uti fieri in doloris vehementiā, & mali impetu solet. Et hoc ipsum innuere videtur Salvator, cum apud Johannem (y) ait: *νῦν ἡ ψυχὴ μου πετάρεται, καὶ τί εἶπω*; quasi dicat; in tantam conjecta est consternationem anima mea, ut in diversum discurrentibus cogitationibus fermè non inveniam, quid dicam. (y) Syrus interpres in utroq; hoc loco *ἐμφαλτικῶς* loquitur.

Nam

culus ex-
 q; corpo-
 anginem
 (r)
 τὸν αἰθέρα
 Princeps
 umquam,
 tur, velut
 agnificus
 us meus
 u aetatem
 ientis spe-
 rae divinae
 ivis, quod
 q; atrocita-
 ecclat ali-
 cia mane-
 acta? Ut
 vire fecerit
 odo labo-
 quama-
 ras passus
 i quo jam
 vi potest,
 voad san-
 Animae
 dum tri-
 Graecum
 c circum-
 ones non
 ti fieri in
 ipsum in-
 ait: vñ
 tam con-
 m discut-
 d dicam,
 loquitur,
 Nam

Nam pro voce *περίλυτον* substituit *Νῆρ*, quod notat isti-
 usmodi tristitiā correptum, quae ortum trahit à *stimulū*, ani-
 mum q. *perforantibus*, atq; ita *debilitantibus* omneis animi
 vires. (z) Pro *πεπαισμένον* autem ponit *Νῆρ* h.e. quasi
 tumultu variarum cogitationum intra me excitato admo-
 dum consternata est anima mea. (α) Ista autem consternatio
 animi originem traxit ex ineffabili Dei ira, quae in Christum
 omnium hominum atrocissima etiam peccata tum portan-
 tem succensa erat, ipsumq; adeo premebat & urebat, ut &
 sanguinem sudaret uberrimum, & Angeli solatio videretur
 indigere. Nimirum apertas inferni fauces rictusq; videbat
 Salvator, & gehennae flammis exinde emisissis ac loevienti-
 bus in tantam tristitiam pertrahebatur. Et vero non est ab-
 simile, Tentatorem Stygium ut in deserto, ita in horto ac
 totā passione ignita sua tela in Christi animam sanctissimam
 ejaculatum fuisse, quibus & intolerabilem Dei iram, & pec-
 catorum atrocitatem, & inextinguibilem Orci ignem flam-
 masq; & inferorum potestatem exaggeravit. Est enim Chri-
 stus *δεχόμενος πεπαισμένον καὶ πῖντα*. (β) Neq; est, ut vel
 Ariani historiam de Christi sudore sanguineo, & Angeli solatio
 ipsi impertito abutantur, vel *meticulosi* quidam eandem ex-
 sculpant, atq; exterminent ē sacratissimo codice, id quod o-
 lim factum fuisse & Erasmus testatur, & ex Hilario (γ) & Hiero-
 nymo (δ) Sixtus Senensis. (ε) Nam divinitati nihil decedit, li-
 cet Christus in carne adeo coarctatus, & consternatus animo
 fuerit, ut sanguinis guttulae *ὡσεὶ θρόνοι* deciderint, & ipse
 Angeli allōquio erigendus fuerit. Nisi enim divinitas se q.
 retraxisset, sed semper exseruisset virtutem suam, pati Christ⁹
 carne non potuisset. Adeste igitur, conscientiae perturbatae,
 consternatae ac Diaboli telis ignitis prope exhaustae! Adeste,
 Salvatorem vestrum in tantam perturbationem coniectum,
 Contemplamini, angustiam purissimae animae ē sudore san-
 guineo colligite, & illud, quod jam longā annorum serie
 cantatum est in Ecclesiā, denuo ac devotē recinite; *Να τῆς*
ἀγωνίας τοῦ καὶ αἵματόεντος ἰδεῖν ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμᾶς. Κύριε.
 Adeste vero & vos improbi, ac tantum non in lapides con-
 versi aut saxa! Adeste, & peccatorum loevitiam ac tyranni-
 dem.

(z)
 Radix est
Νῆρ Chald.
 fodere, per-
 fodere; Syr.
 infirmari, de-
 bilitari, con-
 trisari &c.

(α)
 Radix est
Νῆρ quae
 in Paël no-
 tat, tumulo-
 rum excita-
 vit, tumultu-
 atus fuit.

(β)
 Ebr. IV. 15.

(γ)
 Lib. X. de
 Trin.

(δ)
 Lib. II. contra
 Pelag.

(ε)
 Lib. I. Bibli-
 oth. cap. 22.

(ζ) Cant. V. dem in sanguine, è Salvatoris membris dimanante, agnosci-
 u. Expende, te, agnoscite & horrescite, horrescite & in posterum cavete,
 quae Bux- ne, si in malo contumaciter perseveraveritis, aeternum su-
 torf. monet dandum vobis sit in Tartaro. Atq; haec in summâ dicta de
 ad vocem passionibus, quas pertulit Salvator in animâ, sufficiant. Ad
 כְּתִיבָה & פָּא specialem enim earumdem enumerationem digredi, nostri
 p. m. 379. & jam instituti non est. Pergimus itaq; ad eos dolores, quos
 602. Luther⁹ corporis potissimum membris persensit. Ut verò & heic or-
 duas illas vo- dine, quæ natura nobis definivit, progrediamur, à capite ad
 ces conjun- calcem usq; descendem⁹. Caput igitur Christi, quod ej⁹ sponsa
 ctim sumtas cum auro insigni, probè purgato, ac solidissimo comparat, (ζ) An-
 exponit das gelicis tremendum Spiritibus, spinarum densitate pungitur,
 feinste Gold. dum corona è spinis acutissimis confecta imponitur eidem.
 (η) Matth. (η) Neq; dubium est, quin truculenti illi Martis pulli omni
 XXVII. 29. illam impetu in divinum caput adegerint, ut istud largissi-
 Marc. XV. 17. mum sanguinis imbrem diffuderit in faciem. Audiverant
 (θ) scilicet truces illi milites, accusatum fuisse Salvatorem no-
 ἐν ἐπαύρῳ strum, ac si regium diadema superbiae percitus oestro affe-
 αὐτῶς h. e. ut ctarit; ideò ne quid contumeliae deesset, ut regem coronant,
 puerum deri- sed coronâ spineâ, non aureâ aut gemmis distinctâ, ac dein-
 debant eum, ceptis coram ipso procidunt in genua, illudunt ei, (θ) dicen-
 Vide Scap. ad tes: Ave, Rex Judaeorum. (ι) Et quibus obsecro doloribus
 vocem παύρω confectum arbitremur sanctissimum istud caput, cum in a-
 (ι) gone ultimo declinaretur in latus? (κ) Inclinatam verò Re-
 Vid. locapau- demtoris tui caput intueri, ô pia anima. Amantium est in-
 lō antè ex clinare in latus caput, & cum desiderio respicere id, quod a-
 Matth. & mant. Qvis itaq; ambigat, Christum, caput in cruce incli-
 Marc. citata. nantem, ardentissimè amare hominem, pro quo sacrificium
 (κ) se immaculatum (λ) Deo obtulit? Porro facies Redemptoris,
 Joh. XIX. 30. quæ amoenissima, ut Libanon, quod Ecclesiae, Sponsae mysti-
 (λ) cae, testimonium est, (μ) & pulchra prae filiis hominum, (ν) impiis-
 Ebr. IX. 14. simorum nebulonum sputo foedissimo contaminatur (ξ) ac
 (μ) diverberatur palmis, unde ipse miserrimum in modum la-
 Cant. V. 15. mentatur: Non abscondi faciem meam ab ignominia & sputo (ο)
 (ν) & operuit confusio faciem meam, (π) significans, adeò copio-
 Psal. XLV. 3. sò sputo dedecoratam fuisse amoenissimam suam faciem,
 (ξ) Matth. ut cooperta eo videretur. Meditare istud, ô peccator, & exhor-
 XXVI. 67. rescere
 Marc. XIV. 65 (ο) Jes. L. 6, (π) Psal. LXIX. 8.

resce. Tua enim peccata sunt sputum illud turpissimum,
in venerabilem Christi, agni immaculati, faciem conjectum,
quod patienter tamen pertulit, ut confusionem faciei nostrae
a nobis averteret, & ex ignominia deduceret in gloriam nul-
lo aevo terminabilem. *Oculos Christi si respiciamus, animad-*
vertemus, eos, quamquam lucidiores sint sole ipso, &
μυριοπλατίως quidem; (ε) rivulis cruoris, è capite, spinis
sanciato, per frontem diffluentibus, & collectis circa hircos
admodum apparere rubicundos, ac sanguinanteis. Et huc
referre licet, quod sanctissimus Patriarcha Jacobus vaticina-
tus fuit, Messiae videlicet *oculos rubicundos magis vino fore,*
(σ) (loquitur autem de vino, quod in Judaeorum regione
usitatum, atq; colorem sanguini vel cruori erat similem)
& *columbarum oculis αμαρτοειδείς*, comparandos. (τ) Quid
dicam, si revocem ad animum, caligasse tandem radiantissi-
mum illum oculorum Solem, & extinctum in morte lumen
eorundem fuisse? *Aurei* etiam Salvatoris contemplamur.
Audiunt illae eque decus ac laudem, hymnosq; & psal-
mos à castissimo Sanctorum Angelorum choro decantatos:
at jam perstrepunt blasphemis peccatorum cavillis, nefastis
pesimorum hominum insultibus, & amarulentis scelestissi-
morum Judaeorum juxta ac militum sarcasmis. Aurium
sensum tenerrimum Philosophi judicant, & nullum facilius
taedium objecti ingrati capere, atq; hunc ipsum. Si ergo
nauseam concipiunt aures ex eo, quod minus est gratum:
ecquid accidet, si mordacissima, atq; in ipsum Deum contu-
meliosa personent dicteria, qvalia in Christum cruci affixum
plenis Judaei plaustris exonerabant? Os Christi, ut & hoc
addam, quod divina protulerat Judaeis eloquia, quodq; do-
ceat Angelos, in quo nullus inventus dolus fuit, *ex quo scientia*
& sapientia, velut scaturigine, dimanat, (υ) colaphis tunditur
& infringitur, felleq; potatur & aceto, (φ) ne quid amaritu-
dinis esset, quod non gustasset dulcissima mundi Salus. *Ma-*
nus, quae coelum extenderunt, & sanare solent, (χ) elabo-
rantes ac figurantes hominem, (ψ) in quibus anima est omnis
vivens, & spiritus omnis carnis, (ω) istae, inquam manus,
extenduntur in cruce, & satis quidem violenter, clavis perfo-

(ε)
Sir. XXIII. 27

(σ)
Gen. XLIX. 12

(τ)
Cantic. V. 12.

(υ)
Prov. II. 6.

(φ)
Psalm. LXIX. 22.

Matth.
XXVII. 54.

(χ)
Ijob. V. 18,

(ψ)
Ijob. X. 8.

(ω)
Ijob. X. 10.

ran-

(a)
כחש

LXXII. b.
l. expriment
ἀμαρτωλῶν,
& Vulg. Lat.
peccatores.

(b)
Psal. CXXXI.
3.

(c)
Job. XIX. 34.

(d)
Psal. XXII. 15.

rantur & affiguntur. *Dorsum, humeri, pectus brachia, flagris*
caeduntur ac lancinantur. Et supra dorsum quidem e-
jus araverunt aratores, (a) inq; longum protraxerunt sulcum
suum. (b) *Latus* lanceâ perfoditur, & aperitur, sanguinemq;
emittit & undam, SS. Coenae ac Baptismi Symbola. (c) Omnia
corporis ossa dolorum vehementia disjunguntur (d) & cor
ipsum sanctissima Deitatis sedes, instar cerae colliquefcit. (d)
Pedes, ad quorum scabellum adoratur, perterebrantur clavis.
Sola relicta est *lingua*, ut pro crucifigentibus oraret, ac sup-
plicaret DEO. *Reliqua*, quae videbantur addi posse, chartae
angustia non capit. Putanda haec sibi apud animum hoc
tempore censuerunt nonnulli è discipulis nostris: ideoq;
oratiunculas domi elaboratas, quibus assiduam *Passionis Domi-*
nicae meditationem commendant, crastinâ luce circa primam
pomeridianam loco consueto recitaturi è cathedrâ, eâ, quâ
par est, modestiâ petierunt, ut istud significaretur publicè.
Idcirco VENERABILEIS DNN. INSPECTORES, ac DO-
CTOS omneis, qui nobiscum heic degunt, submissè, obno-
xiè, officiosè & peramanter invitamus & rogamus, ut *honori*
Christi crucifixi, & Passionis memoriae tantillum temporis im-
pendant. Approbabit piissimum istud officii genus com-
munis noster Salvator, & ego id laborabo & contendam, ut
mentem gratam intelligant, quotquot comparebunt. Pro-
dibunt a. I. PAULUS PHILIPPUS ROEBERUS, Wite-
bergâ-Saxo. II. HEINRICUS STEPSIUS, Pösneco, Thu-
ringus. III. CASPAR Weßold, Geranus. IV. FRIDERICUS
à Friesen/ Eques Misnicus, & V. CHRISTOPHORUS Wun-
der, Droefigâ-Misnicus. P. P. ipso viridium die anni Mes-
siani clò hoc LII.